

РЕГІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПРО БЕЗПЕКУ В КРАЇНІ

Складна політична ситуація в Україні робить актуальною проблему сприймання громадянами безпеки у власній державі. А оскільки різні її регіони не однаковою мірою задіяні у російсько-українському конфлікті, важливо, з нашого погляду, дослідити саме географічну специфіку уявлень про безпеку в країні. Це і стало метою нашого дослідження, проведеного у 2017-2018 рр. Вибірку утворили студенти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів; n=134), Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (м. Київ; n=50) та Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ; n=48). Респондентам пропонувалося написати одну або декілька асоціацій до стимулів «Безпека / небезпека у моїй країні». Методом контент-аналізу виділялися смислові групи відповідей із частотою згадування не менше 10%, що тлумачилися як соціальні уявлення.

З'ясувалося, що значна частина опитаних **безпеку у власній країні** пов'язує з миром («мир», «відсутність війни», «злагода», «спокій» тощо). Причому у відсотковому відношенні категорія «Мир» виявилася вагомішою у групі студентів з Луганщини (49% проти 37% відповідей чернігівців і 32% – киян). Такі результати є цілком логічними, беручи до уваги активні військові дії на території Донбасу і значно менші наслідки російсько-українського конфлікту для столиці та чернігівського регіону. Крім того, дещо менший відсоток таких відповідей столичних студентів, мабуть, пояснюється усвідомленням останніми безпечнішого життя в головному місті України, Києві.

Також у чернігівських і київських респондентів безпека в країні асоціюється з гарною владою та політикою («гідне керівництво», «захист прав громадян», «допомога влади народу», «армія», «поліція» і т.ін.). Однак, у свідомості киян ця безпека значно більше залежить від влади, аніж це уявляють чернігівці (37% проти 17% відповідей). Закономірність таких відповідей, імовірно, пояснюється концентрацією саме в столиці головних органів державної влади. Відповіді студентів з Луганщини також дали змогу виокремити схожу категорію («Армія та

влада – захисники народу»; 19%). Але тут акцент зроблено саме на захисті населення різними органами влади («залежить від війська», «армія», «поліція», «влада, яка зможе захистити свій народ» тощо). Враховуючи ситуацію на Донбасі, ці результати очікувані.

Ряд чернігівських та київських студентів безпеку в країні уявляє невід'ємною від гарних економічних умов («високий соціально-економічний статус», «робочі місця», «висока зарплата», «повна соціальна допомога»). Однак ця категорія в обох групах виділилася лише на рівні тенденції (9% відповідей чернігівців і 7% – киян). Такі результати видаються нам дещо неочікуваними, адже соціально-економічні проблеми – ті, з якими київська та чернігівська молодь може зустрічатися безпосередньо (на відміну від військово-політичного конфлікту на Сході країни).

За рештою асоціацій щодо безпеки в Україні опитані з різних регіонів відрізнялися. Так, серед чернігівських респондентів на рівні тенденції було виокремлено категорію «Морально-етичні риси і цінності» (8%). Тут називалися: «чесність», «патріотизм», «відповідальність кожного», «справедливість», «взаєморозуміння», «любов», «доброта» тощо. Отже, певний відсоток відповідей стосувався так званого «людського фактора», важливого для реалізації безпеки в країні. У відповідях столичних студентів також на рівні тенденції ми виділили категорії «Стабільність» («стабільність», «впевненість у завтрашньому дні») і «Незалежність» («незалежність», «свобода») (по 7% кожна). Гадаємо, що це, по-перше, пояснюється гарними локальними соціально-економічними умовами киян, а, по-друге, малою значущістю абстрактних політико-ідеологічних цінностей для опитаної вікової категорії.

Щодо **небезпеки в країні**, ми отримали найпотужнішу за кількістю відповідей в усіх трьох групах категорію «Війна та конфлікти» («війна», «бойові дії», «тероризм», «конфлікти», «військові конфлікти», «АТО» і т.ін.). Проте у відсотковому відношенні таких слів-асоціацій найбільше було зафіксовано серед студентів Донбасу (51%), що зумовлено військовими діями у цьому регіоні, і дещо менше (45%) – у чернігівців. Останні, припускаємо, перебувають під постійним впливом ЗМІ, які тиражують інформацію про війну на Сході, а також поширюваних серед населення чуток-страшилок про можливе поширення війни на всю територію

України. У групі киян подібні відповіді склали третину від загальної суми (30%). Напевно, мешканці столиці дещо більшою мірою почуваються у безпеці.

Частина чернігівських і київських опитаних небезпеку в країні асоціює з поганою владою та політикою (21% та 23% відповідно). Це, наприклад, поняття: *«байдужість влади до людей»*, *«корупція»*, *«безвладдя»*, *«погана влада»* тощо. Отже, маємо справу з недовірою окремих груп населення нинішній владі. Цікаво, що з-поміж відповідей вище зазначених груп студентів було виокремлено категорію *«Побутова агресія та злочинність»* (14% асоціацій киян та 8% – чернігівців). Щоправда, у останніх ця категорія виділилася на рівні тенденції. Відповіді такого зразка (*«злочини»*, *«наркотики»*, *«вбивства»*, *«грабіжництво»*, *«агресивність оточення»*) не викликають здивування, адже складна соціально-економічна та соціально-політична ситуація сприяє розповсюдженню в країні різних форм девіантної та делінквентної поведінки. Також на рівні тенденції ряд київських та чернігівських респондентів (9% і 7% відповідей відповідно) небезпеку в Україні пов'язує з поганими економічними умовами (*«дефолт»*, *«інфляція»*, *«економічні проблеми»*, *«бідність»*, *«безробіття»*). За нинішніх соціально-економічних умов в Україні це цілком логічно.

У групі студентів з Луганщини ряд відповідей стосувався негативних емоційних станів та відчуттів (*«біль»*, *«страждання»*, *«жах»*, *«страх»*, *«сум»*; 13%), що, швидше за все, викликано переживанням військових подій на цій території.

Таким чином, отримані результати дають змогу дійти висновку про регіональну зумовленість соціальних уявлень студентської молоді щодо безпеки в Україні. Прояв територіальної специфіки зафіксовано як за змістом окремих відповідей (у групі респондентів з Луганщини), так і за відсотковим відношенням виділених категорій (*«Мир»*, *«Війна та конфлікти»*, *«Гарна влада й політика»*). У вибірці студентів з Донбасу, порівняно з іншими групами, було зафіксовано значно менший смисловий діапазон асоціацій і зосередженість їх передусім навколо військових дій на Сході країни.